

Nagip Mahfuz

BIBLIOTEKA

8H-32

M 17

E BEKUAR QOFTË
MBRËMJA JOTE
novelë

çmimi NOBEL

8H-32
M 17

NAGIP MAHFUZ

E BEKUAR
QOFTE MBREMJA JOTE...

Novelë

Përktheu: LILI BARE

«APOLLONIA», 1993

1.

Sot unë po filloj një jetë të re — jetën e pensionistit.

Pasi kalova vite të tëra pa fund si nëpunës shteti, pasi humba rininë dhe moshën e pjekurisë, shkele edhe unë, si mjaft të tjerë, pragun e pleqërisë. Nëpunësia shtetërore më mësoi dhe më detyroi t'i mbejtem besnik për jetë mbretit si dhe të katër presidentëve¹⁾ që erdhën pas tij. Veç asnjëri syresh nuk e çau kokën për mua. Por s'është fjala për këtë. Por për ca gjëra të tjera; për ca halle më të mëdha e më të ngatërruara që ranë mbi kurrizin tim. Është fjala, shkurt, për vuajtjet që heq unë për shkaka të kujtesës e të fantazisë sime. Ka mjaft mundësi, siç e gjykoj, që ata buburrecët, që gjallojnë nëpër gropa plehrash të jenë shumë më të lumtur se unë dhe kjo sepse atyre u mungojnë që të dyja, dua të them edhe kujtesa, edhe fantazia. Jo vetëm kaq, por plehurinat ku ata lëvrijnë pareshtur u japin, ndofta, kënaqësira të parrëfyera. Le që nuk ka ndonjë ndryshim të madh midis strofës së vjetër, që është shtëpia ime, dhe folesë së buburrecëve. Dhe është kulmi i pa-

1) Fjala është për mbretin Faruk (1936-1952) dhe presidentët e Republikës së Egjiptit (duke filluar nga viti 1953) M. Nagip, G. A. Naser, A. Sadat, M. H. Mubarak.

drejtësisë, që unë nuk munda ta pres këtë ditë në një mjedis festiv, në një shtëpi të pastër, ku çdo gjë të jetë në rregull, siç e do lezeti. Por nuk bëhem dot, jo, përsëri, ajo pemë luleplotë dhe frutëdhënëse, që kam qenë dikur. Sjellë ndërmend familjen time dhe fytyrën ma ngërdhesh një tërbim i tmerrshëm dhe një helm i zi. Veç tani ka ikur edhe koha e shpagesës. Ka ikur, po, dhe s'kthehet më kurrë. Sikur s'më besohet që të kem banuar pikërisht në këtë dhomë qysh prej viteve të shkollës dhe gjer në moshën e pensionit. Në këtë dhomë, që pothuajse s'ka ndryshuar fare gjatë tërë kësaj kohe! Ja shtrati im prej druri. Sa i fortë e sa jetëgjatë paske qenë o krevati im! Vitet e shumta nuk e mposhtën dot, jo, forcën tënde dhe nuk i thyen dot, jo, ato eshtrat e tua! Orenditë e sotme nuk mund të mburren se janë po aq harbutërisht të qëndrueshme. Ja, aty dollapi njëkanatësh, as i madh dhe as i vogël, i lashtë e i lashtë sa s'thuhet, mbase edhe para Noes, i mbuluar tejpertej me pasqyrë. Midis dy dritareve vjen një tryezë e vogël me ca këmbë që s'duan t'ja dinë dhe me një faqe të gërryer, të gërvishtur e të çarë, ku unë përgatisja dikur mësimet, sa kohë që shkoja në shkollën fillore, të mesme e mandej në universitet. Aty pranë edhe minderi, si objekt antikuariumi. Ja edhe qilimi persian, të cilin ma dhuruan me rastin e mbarimit të shkollës dhe që është i vetmi send që e ruan ende bukurinë e tij. Arkitektura moderne nuk njuh dhoma asisoj kaq të mëdha, as tavanë kaq të larta e as të tillë parket. Po edhe godina, tanimë, e ka mbushur gjithashtu kohën për të dalë në pension. Edhe rrugës Abu Hoda vetëm emri i ka mbetur nga tërë stolitë e dikurshme. O, ju, ndërtesa të mjera të shekullit të kaluar, që ruani e mbani në skutat tuaja të errëta gjithë ato kujtime rinie! Përveç ca banorëve

të rinj, që rreth vetes nuk mbjelin tjetër përveç ftoh-tësisë, armiqësisë dhe frikës, asnjë fytyrë të re nuk më shohin sytë. Në tërë këtë goxha apartament të madh prej katër dhomash dhe një salloni unë sillem vetëm filli. Jo, harrova, brenda këtyre mureve resh-përojnë edhe brumbuj, edhe minjë. Fare më kot luftoj unë me këta mysafirë të paftuar, ashtu siç dua të zboj vetminë dhe brengën që s'më ndahet dhe tërë ato kujtime të ëmbla, ndërkohë që mallkoj kujtesën dhe fantazinë time. Tek rregulloj dhomën dhe ujdís shtratin, nuk mund të mos mendoj se njëherë e një kohë kam qenë qendër vëmëndjeje dhe shpresash të mëdha për një familje të tërë, që u shua me tërësej. Unë kam qenë si ajo flaka qark së cilës rroisin plot flutura të bukura shumë. Beto hem për Allahun, se bota e tërë s'kishte parë krijesa më të hijshme, më të brishta e më tërheqëse sesa ato! Ëndërrat e mia qenë modeste, ashtu siç mund të jenë ato të një djaloshi të rëndomtë. Unë s'doja gjë tjetër, veç të martohesha e ta çoja jetën i qetë në gjirin e familjes e mes një vatre fëmijësh. Asnjëherë s'kam qenë unë si ca kolegë e miq të mi, që shpirtin ua ndrydhte një ambicje e tepruar. Disa syresh ia arritën qëllimit të dëshiruar, madje u bënë edhe të famshëm. Përse vallë m'u shëmbën shpresat dhe përse gjithçka më shkoi së prapthi? Përse mbeta unë ashtu, një pensionist qyq i vetëm që, përveç radios dhe televizorit dhe kujtimeve që më torturojnë, s'kam me kë të bisedojë? Vazhdimisht e vazhdimisht u drejtohem dhe u them të afërmeve të mi: «Po të mos kishit qenë ju, unë nuk do të isha ai që jam...». Dhe ata më përgjigjen: «Po të mos kishim pasur këtë fat që patëm, të gjithë nuk do të ishim ata që jemi». Ç'të bëj, të nxehem apo, përkundrazi, ta lë veten të pushtohem nga një ndje-

një keqardhjeje e mëshire? Fundja, më në fund, fajin ma ka fati dhe ai duhet nëmur.

2.

Aty nga mesdita, ashtu siç qeshë, i këputur nga vapa, u ngrita dhe mora rrugën e kafenesë. Vetëm të dilja e vetëm të mos rrija në atë apartament të tmerrshëm, që më ishte bërë si burg. Asnjë nga të njohurit e dikurshëm s'më ka mbetur. Disa vdiqën e ata që janë ende gjallë jeta i ka hallakatur anekënd qytetit. Rruga që lidh buharinë Abu Hoda me kafenenë «Brothësia» në «Sheshin e Ushtrisë» ka marrë një pamje krejt moderne: me trotuare pllakash guri, me një rrëke njerëzore që gumëzhin pa prerë, me ulërime rrënqethëse, me makina gjithfarë markash e me plot vrunduj tymi. Për atë bukurinë e qëmotshme, për atë qetësi paqendjellëse e gjithpërpirëse tani as që mund të bëhet fjalë. Hamada at-Tartushi po më priste po në atë vendin e përhershëm, ulur pas tryezës, në sheshin e vogël para kafenesë.

Ai kishte dalë në pension pesë vjet para meje. Të dy të moshuar e të dy të vetmuar, ne u afruam dhe u miqësua me njëri-tjetrin. Rrudhat që i brazdojnë fytyrën, ia tradhtojnë sakaq pleqërinë, por dhe tiparet e fytytës dhe zëri e tregojnë më të madh se ç'është në të vërtetë. Kokën e ka të bardhë si dëbora, vetullat kaleshe i varen mbi qepallat e syve si tel i ndryshkur, kurse sytë i ngjajnë me dy zjarre të shuar. Por, në të njëjtën kohë, ai është njeri mjaft i shoqërueshëm dhe mjaft i këndshëm. E në thashë që është i vetmuar, e kisha në kuptimin që është pa një mik e pa një shok. Veç ai ka atë që më mungon mua: familjen. Djemtë e tij, të cilëve

karriera u ka shkuar mbroth, punojnë që të dy sdi se në ç'ministri. Shtëpinë e ka në rrugën ash-Sharfa, ku ai banon vetëm me të shoqen.

Sa më pa, at Tartushi u shkri-në një buzagaz të tejpertejme, aq sa iu zbulan dhe nullëzat e dhëmbëve të rënë. Njëpërdhëmbi:

— Mirësevjen dhe pleqëri të mbarë! U bëfsh edhe njëqind vjeç, ishalla!

— Është ca e trishtuaar kjo punë, — ia ktheva kryeulët.

— Ç'është e drejta, unë e kam ndier më fort se ty.

— Telashet e përditëshme t'i largojnë ndjenjat romantike.

Ai shkundi atë dorën e tij plot gdhë e nyje.

— Mirë e ke ti, xha Halim. Po pensioni, sidoqoftë, është më i vogël se rroga.

— Se mos rroga mua më dilte. Mos harro, se ata që mbahen me pension vetëm dy hapa i ndajnë nga viktimat e urisë në Etiopi.

Ai hohoriti mbyturazi, mandej ndërroi tonin e më propozoi:

— A e bëjmë një dorë tavllë?

— E pse jo, kur kohën e kemi me bollëk, — iu përgjigja, pa ndonjë frymëzim të veçantë.

— Ti tani gjithë hallin e ke te vetmia.

— Ashtu, mor, ashtu është, por ja që puna në ministri ma vrau gjysmën e jetës.

— Dëgjoma një këshillë: mundohu të rrish sa më pak në shtëpi.

— Do të ishte gjysma e të keqes sikur vetmia të më mundonte vetëm brenda caqeve të shtëpisë, po unë atë e kam, ja, edhe këtu, — thashë duke treguar zemrën me gishtin e dorës.

— Me sa po shoh, ti ende ëndërron të martohesh, — tha ai me një fije buzagazi.

— Po pse, tani nuk e bëkam dot këtë punë? — pyeta i trishtuar.

— Kjo punë, si çdo punë tjetër, është në dorë të Allahut, por a s'më thua, me barut si je, ke apo s'ke barut?

— O po të gjithë më thonë se ndër moshatarët e mi, jam më i forti, — ia pata aty për aty. — Madje ngandonjëherë, më duket sikur jetën po e filloj nga e para e sikur tani s'jam veçse pesëmbëdhjetë vjeç djalë. Edhe ato që quhen sëmundje kronike, sikur më kanë harruar, vetëm rrufa më ngacmon më të rrallë. Asnjë dhëmbë s'më ka rënë, ndër dhëmballët, vetëm katër kam mbushur. Kurrënjëherë s'kam pasur nevojë për syze, qoftë për të parë larg e qoftë për të lexuar, megjithëqë, s'ka pse të mos e them, këto vitet e fundit librat më janë mërzitur dhe dëshira për të lexuar më është pakësuar. Por nuk po zgjatem, duke mburrur vehten, se mos më marrin mësysh. Dhe, që të zbulojmë rrafsh, jo se nuk u besoj ca shënjave... paçka se më quajnë njeri të kulturuar.

— Po u martove, — vijoi Hamada at Tartushi, o-o sa do më bëhet zemra! Por edhe sikur të ndodhë e kundërtà, prapë mos u qederos, se fatit s'ke ç'i bën. Vetëm një gjë mbaje vath në vesh: të mos i zilepsësh kurrë të martuarit, si puna ime. Madje unë do të thoja se ti je për të patur zili dhe jo unë. Të betohem për Allahun, se asgjë tjetër nuk të leqendis e nuk ta shkurton aq shumë jetën, sesa martesë dhe mësuesia në një shkollë të mesme!

Sa e sa herë m'i kishte thënë ai këto fjalë! Dhe po kaq herë ato fjalët e tij më hynin në njërin vesh e më dilnin, sakaq, në tjetrin. Është e vërtetë se s'më

kishte qëlluar t'i provoja kokëçarjet e tij. Veç duke qenë pa familje kam harruar të ngjëroj një gjellë të ngrohtë dhe shpirtin e mbaj gjallë veç me sanduiçe dhe konserva. Dhe përpos radios dhe televizorit, asnjë kënaqësi tjetër s'më ka ngelur. E prapëseprapë kurrë s'kam reshtur së ëndërruari për t'u bërë me bashkëshorte e me fëmijë. Madje edhe sot e kësaj dite. Njëfarë ngushëllimi e gjej në lojën e tavllës. Gjithmonë jam si i pikëlluar, por kur detyrohem të kthehem në atë ndërtesën e vjetëruar në rrugën Abu Hoda, sepse më priten gjunjët dhe dridhem i tëri. Me Hamada at Tartushin u bëra mik dhe një miku s'ke se si të mos ia hapësh zemrën e të mos i zbulosh mjaft nga të fshehtat e jetës sate. Pasi i rrëfeva, pra, edhe historinë e Meleqes, ai më pyeti:

— Po sa vjeç është ajo tani?

— Po ja e shumta, nja dy vjet më e vogël se unë.

— Po a ta mbush syrin, ashtu, si femër?

— Jo një herë e dy më ka rastisur ta shoh në ballkon, tek eci rrugës, për në kafene. Dhe ja... po ta them, ajo nuk është se ka mbaruar fare si femër...

Në këto e sipër, ai, mori një pamje serioze dhe tha:

— Është grua e ve, të dy djemtë i kanë vajtur në Arabinë Saudite dhe i kanë mbetur atje me banim të përhershëm. Dhe tani rron fillikate ashtu sikundër dhe ti. Shkoi, pra, për një vizitë, sa për t'i matur pulsën. Se, mbi të gjitha, e ke dhe kushurirë.

Kur m'i tha këto fjalë, në fillim më erdhi për të qeshur. Mirëpo do t'i që, pas ca kohe, atje po atje më rrinte mendja. Dhe ç'punonte, sakaq kjo fantazia ime: më nxirrte parasysh lloj-lloj tablora! Më kishite ndodhur edhe më parë një gjë e tillë, sidomos atëhere kur epshi më mundonte pa mëshirë. Sa bija

për të fjetur, Meleqja më afrohej dhe ne fillonim muhabetin, duke gërgarë njeri-tjetrin, veç kjo ishte ajo vasha e dikurshme, ajo vasha e ëndërrave dhe e zemrës sime, të cilën natyra e kishte ruajtur enkas për të qenë gruaja ime. Ah, sa keq që kjo ishte vetëm një ëndërr dhe asgjë më tepër! Nuk ishte fjala këtu për një dashuri të jashtëzakonshme, së cilës vitet nuk i bëjnë dot gjë. Dashuri s'kishte më, ajo kishte vdekur. Unë isha në dasmën e Meleqes dhe u ngopa me sehir, tamam si të isha një i huaj. Po a s'më thoni, si ta mposht vetminë e si ta shuaj unë urinë e këtij epshi të shfrenuar? Mallkoj e mallkoj prapësitë e fatit mizor që u derdhën mbi vendin tim dhe mbi tërë botën si dhe mbi mua dhe tërë shtëpinë, mallkoj vendin ku më ra koka, mes rrugës «Ali Hoda» dhe «Sheshit të Ushtrisë». A ka pasur ndonjë tjetër, vallë, si puna ime që të ketë lindur, të jetë rritur dhe plakur po në të njëjtën lagje, po në të njëjtën rrugë, po në të njëjtin apartament dhe po në të njëjtin dhomë? A ka pasur vallë ndonjë tjetër në dynja, veç meje, që sa herë është orvatur të ndërroj vendbanimin, rrethanat nuk e kanë lënë po i janë vërsulur dhe e kanë zënë prej gryke? Më hipën gjaku në kokë dhe bëhem si i xhindosur sa herë i avitem, në çdo orë të ditës e të natës, asaj binaje të lashtë, për të ngjitur ato shkallë plot pislleqe, me ca basamakë të shtrembëruar, që për shkak të papastërtisë, nuk ua merr dot vesh se ç'ngjyrë kanë pasur, kur janë ndërtuar. Shtëpia është pa portier e pa pastrues. E unë nuk e duroj dot papastërtinë dhe nuk e honeps dot rrëmujën. Fyejt e hundës m'i godet një duhmë e rëndë myku, veç, pas gjithë këtyre të këqijave, vetëkuptohet, se qëndron inflacioni, politika e dyerve të hapura», luftërat dhe anomalitë e ekonomisë botërore. Unë, për veten time, vetëm një